

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o krepitvi pravic žrtev v EU

COM(2011) 274 konč.

in o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj

COM(2011) 275 konč. – 2011/0129 (COD)

(2012/C 43/09)

Poročevalka: **Kathleen WALKER SHAW**

Evropska komisija in Svet sta 18. maja 2011 oziroma 29. junija 2011 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjih dokumentih:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o krepitvi pravic žrtev v EU

COM(2011) 274 konč.

in

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj

COM(2011) 275 konč.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. novembra 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 476. plenarnem zasedanju 7. in 8. decembra 2011 (seja z dne 7. decembra) s 142 glasovi za in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO poziva Komisijo, naj s študijo podrobneje oceni vpliv krize na žrtve kaznivih dejanj in na osnovi izsledkov predloži spremljevalne ukrepe.

1.2 EESO izraža zaskrbljenost zaradi nizke ravni zaupanja žrtev v sistem kazenskega pravosodja in priznava, da je treba izboljšati položaj žrtev, zlasti večkratnih žrtev, ter oblikovati družbeno zaupanje, s katerim se prekine krog viktimizacije. Komisijo poziva, naj v podporo tem prizadevanjem razmisli o spremljevalnih ukrepih in financiranju.

1.3 EESO predlaga, da Komisija spremeni opredelitev „žrtve“, da bi okrepili pravice in priznavanje družine žrtve oziroma predstavnika žrtve.

1.4 EESO poziva Komisijo, naj temeljito preuči zaščito žrtev kaznivih dejanj na delovnem mestu in predloži spremljevalne ukrepe v podporo najosnovnejšim pravicam in priznavanju v vsej EU tako v zasebnem kot javnem sektorju.

1.5 EESO priporoča Komisiji, naj izvede poglobljeno analizo žrtev prometnih prekrškov in predloži ukrepe za zagotovitev pravice, podpore in odškodnine.

1.6 EESO predlaga, da Komisija v predloge vnese učinkovitejše zaščitne ukrepe in s tem obravnava vprašanje neposrednih in posrednih žrtev diskriminacije.

1.7 EESO poziva h korenitim spremembam miselnosti glede sprejemanja vloge žrtve, kar je treba podpreti z usposabljanjem strokovnih delavcev in javnih uslužbencev na vseh ravneh v pravosodnem sistemu ter drugih zadevnih organih, pri čemer je treba spoštovati načela subsidiarnosti. Sem bi morala soditi tudi obravnava žrtev s strani medijev na splošno, preprečiti pa bi bilo treba tudi politično motivirano izkoriščanje žrtev.

1.8 EESO se strinja, da so nekatere žrtve še posebej ranljive in potrebujejo posebno obravnavo, vendar meni, da bi Komisija morala – namesto da opredeli nekatere „ranljive žrtve“ in s tem morebiti ustvari hierarhijo žrtev – predlagati, da bi imele vse žrtve kaznivih dejanj dostop do posebnih ukrepov na podlagi

individualne ocene v skladu z nacionalnimi postopki, da bi določili njihovo ranljivost na osnovi njihovih osebnih značilnosti, narave kaznivega dejanja in odnosa do osumljenca.

1.9 EESO poziva k spremljevalnim ukrepom za okrepitev in formalizacijo mreže služb v podporo žrtvam v vsej EU, ki naj bi se redno financirala iz proračuna EU. EESO tudi priporoča, da se vloga podpornih služb razširi na podporo žrtev kaznivih dejanj in njihovih družin pri njihovi vrnitvi domov v primerih, ko se je kaznivo dejanje zgodilo v tujini. EESO tudi meni, da bi morale biti službe v podporo žrtvam prožne in zmožne usmerjati sredstva na regionalni ravni na potencialna žariščna območja.

1.10 EESO priznava širšo vlogo civilne družbe pri oblikovanju praktičnih ukrepov za podporo žrtev kaznivih dejanj in spodbuja Komisijo, naj v ta namen pripravi spremljevalne ukrepe in financiranje.

1.11 EESO poziva Komisijo, naj pri naslednjem pregledu izvede obsežne in potrebne izboljšave določb za dodeljevanje odškodnin žrtvam kaznivih dejanj in med drugim razmisli o shemi na ravni EU za odškodnine za poškodbe zaradi kaznivih dejanj. EESO želi, da bi Komisija državam članicam dodatno pojasnila, da direktiva zagotavlja minimalne standarde in zagotavlja temelj pravic, ki nacionalni izvedbeni zakonodaji omogoča zagotovitev večje zaščite.

1.12 EESO pozdravlja predloge v zvezi z restorativno pravičnostjo in poziva Komisijo, naj podpre financiranje pilotnih projektov za oblikovanje standardov in usposabljanje na področju restorativne pravičnosti v vsej EU.

1.13 EESO poziva Komisijo, naj oblikuje skupne postopke z jasno opredeljenimi in omejenimi časovnimi okviri⁽¹⁾ za prevoz in repatriacijo posmrtnih ostankov čezmejnih žrtev, ki bi imeli prednost pred nacionalnimi in regionalnimi predpisi.

2. Uvod

2.1 Svežen predlogov Komisije z dne 18. maja 2011 dopolnjuje obstoječe ukrepe v zvezi s pravicami žrtev, sprejete na ravni EU. Namen predlogov je zagotoviti jasne in konkretne pravice žrtvam kaznivih dejanj ter zagotoviti priznavanje, spoštovanje, zaščito, podporo in dostop do pravnega varstva, ne glede na to, od kod iz EU prihajajo oziroma kje v EU prebivajo.

⁽¹⁾ Predlaga se rok 28 dni, s čimer bi zagotovili dovolj časa, da dva patologa opravita forenzično preiskavo in preverita DNK, vključno s pripravo neodvisnega poročila na zahtevo konzulata države pokojnega.

2.2 EESO priznava, da Lizbonska pogodba zagotavlja jasno pravno podlago za to, da EU določi najosnovnejše pravice in zaščito žrtev kaznivih dejanj. Predlogi temeljijo na stockholmskem programu⁽²⁾ in njegovem akcijskem načrtu⁽³⁾ ter so v skladu s časovnim načrtom iz Budimpešte⁽⁴⁾.

2.3 EESO pozdravlja dejstvo, da je poljsko predsedstvo med prednostne naloge uvrstilo okrepitev varnosti v EU, in prizadevanja predsedstva za napredek pri svežnju o žrtvah v okviru dela Sveta.

2.4 EESO je v zvezi s tem vprašanjem opravil veliko dela, vključno z mnenji o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj⁽⁵⁾, trgovini z ljudmi⁽⁶⁾, spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji⁽⁷⁾, o otrokovih pravicah⁽⁸⁾, politiki EU za boj proti terorizmu⁽⁹⁾, e-vključevanju⁽¹⁰⁾ in kibernetiski kriminaliteti⁽¹¹⁾.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO poudarja, da države članice morajo upoštevati vpliv trenutne gospodarske in finančne krize na to vprašanje in morajo razumeti dinamiko kaznivih dejanj v tem okviru. Številne države članice s strogimi varčevalnimi ukrepi krčijo obseg policijskih, zdravstvenih in socialnih storitev, sredstva za organizacije na ravni skupnosti in sredstva služb v podporo žrtvam ter drugih ustreznih NVO. Poleg tega postajajo obstoječe neenakosti čedalje večje in postopoma naraščajoči stopnji revščine in brezposelnosti bosta verjetno povzročili nadaljnje socialne probleme in morebiti spodbudili h kaznivim dejanjem.

3.2 Število žrtev kaznivih dejanj na ravni EU je izredno zaskrbljujoče. Vsako leto so ljudje neposredne žrtve 75 milijonov kaznivih dejanj. Nesprejemljivo je, da je žrtev večine kaznivih dejanj vedno znova enak majhen odstotek ljudi, ki je nenehno v vlogi žrtve. Žrtve običajno živijo na območjih z visoko stopnjo kriminalitete, visoko stopnjo strahu pred kaznivimi dejanji in nizko stopnjo prijavljenih kaznivih dejanj. Približno 90 % kaznivih dejanj se v teh skupnostih ne prijavi.

3.3 Izboljšanje podpore žrtev kaznivih dejanj v EU je temeljnega pomena za razvijanje območja svobode, varnosti in pravice za državljane EU. Glede na postopno rast števila ljudi, ki potujejo ali se selijo znotraj EU, med drugim zaradi službe, in glede na to, da se bo ta trend tudi v prihodnje nadaljeval, je to ključnega pomena.

⁽²⁾ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/111877.pdf.

⁽³⁾ COM(2010) 171 konč.

⁽⁴⁾ Svet ga je sprejel 10. junija 2011.

⁽⁵⁾ UL C 95, 23.4.2003, str. 40–44.

⁽⁶⁾ UL C 51, 17.2.2011, str. 50–54.

⁽⁷⁾ UL C 325, 30.12.2006, str. 60–64, UL C 317, 23.12.2009, str. 43–48 in UL C 48, 15.2.2011, str. 138–144.

⁽⁸⁾ UL C 325, 30.12.2006, str. 65–70.

⁽⁹⁾ UL C 218, 23.7.2011, str. 91.

⁽¹⁰⁾ UL C 318, 29.10.2011, str. 9–18.

⁽¹¹⁾ UL C 97, 28.4.2007, str. 21–26.

3.4 EESO pozdravlja dejstvo, da predlogi omogočajo državljanom, ki so postali žrtve kaznivih dejanj v drugi državi članici, da prijavijo kaznivo dejanje v svoji državi članici, kjer imajo stalno prebivališče. To je zlasti pomembno pri hudih poškodbah ali nesrečah, pri smrti pa je to zlasti pomembno za družino.

3.5 EESO podpira horizontalni pristop direktive, ki zajema pravice vseh žrtev.

3.6 Pomembno je, da predlogi priznavajo trpljenje in izzive, s katerimi se soočajo družine žrtev in žrtve same, vendar pa morajo predlogi to bolj dosledno izražati.

3.7 Takšni dogodki imajo uničujoče fizične, čustvene in finančne posledice, zaradi katerih je nujna podpora tako žrtev kot njihovih družin, ki imajo osrednjo vlogo pri podpori žrtev, pri stiku z oblastmi, zdravstveni podpori, zapletenih upravnih postopkih, iskanju osumljenca(-ev) in zagotavljanju pravice in odškodnine.

3.8 EESO meni, da je treba upoštevati dodane težave in stres za žrtve in njihove družine v čezmejnih primerih, saj se soočajo z dodatnimi izzivi, kot so drugi jeziki, nepoznani postopki in kulture, ki se jim lahko zdijo nepremagljivi.

3.9 Na splošno velja, da 50 % žrtev kaznivega dejanja ne prijavi pristojnemu organu. Razlogov za to je lahko več, tudi ta, da žrtve ne razumejo sistema prijave ali vložitve pritožbe oziroma ne zaupajo oblastem, da jim bodo zagotovile pomoč, zaščito in podporo pri iskanju pravice ali odškodnine. EESO želi, da se predlogi prenesejo v praktične ukrepe, s katerimi se bo obravnavalo pomanjkanje zaupanja žrtev v pravosodni sistem.

3.10 Študije potrjujejo⁽¹²⁾, da obstoječi ukrepi ne obravnavajo številnih praktičnih in tehničnih težav, s katerimi se soočajo žrtve in njihove družine, ko so najbolj ranljive in potrebujejo pomoč.

3.11 Ti predlogi so pomembni, da se zagotovi, da so žrtve in njihove družine na prvem mestu, da se jih prizna, obravnava na dostojanstven in spoštljiv način, da prejmejo zaščito in podporo ter imajo dostop do pravnega varstva, kar je njihova pravica. V tem ranljivem položaju ne bi smeli nikoli imeti občutka, da so sami.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Trenutno je precej nedoslednosti pri strogoti in učinkovitosti določb v EU in potrebna je korenita sprememba, da bi zagotovili sprejemljive standarde podpore, zaščite in pravic, na katere se lahko državljani EU zanesejo bodisi v matični državi bodisi v drugi državi članici. Nesprejemljivo je, da je raven podpore žrtve naključno odvisna od tega, kje v EU se je zgodilo kaznivo dejanje.

4.2 EESO se zaveda, da imajo njegovi člani edinstveno priložnost prispevati k zagotovitvi, da se navedeni predlogi izvedejo učinkovito, v zvezi s spremljevalnimi ukrepi iz sporočila pa poziva Komisijo, naj še naprej sodeluje z EESO pri spodbujanju zadevnih regionalnih organizacij in, kjer je ustrezno, oblikuje praktične strukture, politike in prakse za zagotovitev bolj sistematične in učinkovitejše podpore žrtvam kaznivih dejanj in njihovim družinam.

4.3 Priznavanje in zaščita

4.3.1 Opredelitev „žrtve“ je v direktivi omejena na „družinske člane osebe, katere smrt je posledica kaznivega dejanja“. EESO meni, da je opredelitev preozka in ne upošteva dejstva, da je veliko živih žrtev tako hudo poškodovanih, da same potrebujejo zelo veliko pomoči pri uresničevanju svoje pravne sposobnosti pri vložitvi prijave ali sodelovanju v pravosodnem procesu za iskanje pravice in odškodnine, zaradi česar to morajo storiti družinski člani ali drugi spremljevalci. Ti prav tako potrebujejo priznanje. EESO predlaga spremembo člena 2 dokumenta COM(2011) 275 (Opredelitev pojmov), ki naj bi vseboval dodatno točko 2(a)(iii): „priznane spremljevalce, ki so družinski člani ali zaposleni žrtve, ki potrebuje zelo veliko pomoči pri uresničevanju svoje pravne sposobnosti pred ali po kaznivem dejanju“.

4.3.2 EESO kljub prizadevanjem za spoštovanje predpisov o zdravju in varnosti pri delu izraža zaskrbljenost, ker predlogi ne omenjajo vprašanja zaščite žrtev kaznivega ravnanja na delovnem mestu, tudi ljudi, ki delajo v cestnem prometu in drugih oblikah prometa. Države članice imajo različne pristope pri odločanju o tem, kaj je kaznivo dejanje v smislu kršitve pravic na delovnem mestu, kar bi lahko ogrozilo zagotovilo o minimalnih standardih v vsej EU. To ima posledice tudi za napotene delavce. EESO zato poziva Komisijo, naj temeljito preuči to vprašanje, poziva tudi k spremljevalnim ukrepom v podporo najosnovnejšim pravicam žrtev kaznivega ravnanja na delovnem mestu, ki bi se uporabljali za javni in zasebni sektor.

4.3.3 EESO izraža zaskrbljenost, da bi bilo zaradi opredelitve žrtve kot „fizične osebe“ organizacijam ali podjetjem, ki so žrtve kaznivih dejanj, onemogočeno uveljavljanje njihovih pravic v okviru direktive. EESO Komisiji predlaga, naj opravi študijo in oceni potrebo po posebnih ukrepih na tem področju, zlasti v zvezi z MSP, da bi izboljšali zaščito pred serijsko viktimizacijo.

⁽¹²⁾ COM(2011) 274 in SEC(2011) 580.

4.3.4 EESO meni, da Komisija glavne težave neposredne in posredne diskriminacije žrtev, vključno z diskriminacijo na podlagi kulture, ni ustrezno obravnavala, in ji predlaga, da pri obravnavi tega vprašanja v predloge vključi učinkovitejše zaščitne ukrepe. Če so žrtve napadene zaradi njihove rase, vere, prepričanj, spolne usmerjenosti, invalidnosti ali socialnega ozadja, lahko pride do dvojne viktimizacije in diskriminacije, kar je poglaviti razlog za izjemno visoko stopnjo neprijavljenih kaznivih dejanj. Žrtve se nato lahko soočajo z diskriminacijo zaradi nesprejemljive obravnave s strani oblasti in pravosodnega sistema, pri čemer se lahko zgodi, da se žrtvam ne verjame in se z njimi ne ravna dostojanstveno in spoštljivo, ne izkaže se jim tudi nikakršno priznavanje.

4.3.5 EESO poziva h korenitim spremembam miselnosti pri sprejemanju vloge žrtve v pravosodnem sistemu. Zagotavljanje ustreznega usposabljanja strokovnih delavcev in javnih uslužbencev je pomemben prvi korak, pri čemer je treba spoštovati načelo subsidiarnosti. EESO priporoča Komisiji, naj s programi financiranja skuša doseči spremembo miselnosti v ključnih agencijah.

4.3.6 Zaščita žrtev kaznivih dejanj je osrednjega pomena v predlogih. To je zlasti pomembno, če so žrtve in njihove družine v bližini ali v isti stavbi kot obdolženec, na primer v bolnišnicah, na sodišču ali policijskih postajah. Sprejeti je treba (in ne „postopoma vzpostaviti“, kot je navedeno v predlogih) standardne postopke, da se prepreči stik med žrtvijo in njeno družino in osumljenci, tako da se jih nastani v ločene sobe in se uporabljajo ločeni prostori.

4.3.7 Pomembno je tudi, da se prepreči, da ljudje postanejo morebitne žrtve. EESO poziva Komisijo, naj podpre spremljanje novih oblik viktimizacije, ki se pojavljajo, na primer kibernetске kriminalitete, in oceni, kateri ukrepi so potrebni za zaščito in podporo žrtev. Ključnega pomena za zmanjšanje števila žrtev je oblikovanje programov, ki gradijo na uspehu programov, kakršen je Daphne, in ozaveščajo o morebitnih grožnjah, ter sprejemanje preventivnih ukrepov v primeru groženj.

4.3.8 Statistični podatki kažejo, da so žrtve bistveno bolj ranljive za nadaljnjo viktimizacijo. Številne žrtve, ki so bile že kot otroci žrtve nasilja bodisi doma bodisi v oskrbi v javnih ali drugih institucijah, so vse življenje izpostavljene viktimizaciji. Veliko jih le stežka spregovori o svojem položaju in sprejme korake v smeri prijave viktimizacije. EESO želi videti spremljevalne ukrepe in ciljno usmerjeno financiranje EU, da se žrtvam in pričam viktimizacije omogoči, da prekinajo krog serijske viktimizacije in razvijejo družbeno zaupanje, zlasti v skupnostih z visoko stopnjo kriminalitete.

4.3.9 EESO se zaveda, da so nekatere žrtve še posebej ranljive, kot so otroci in invalidi, ki potrebujejo posebno obravnavo, vendar pa izraža zaskrbljenost, da Komisija lahko z opredelitvijo nekaterih „ranljivih žrtev“ spodbuja oblikovanje hierarhije žrtev, kar bi lahko privedlo do diskriminacije drugih žrtev. Vse žrtve so ranljive in EESO meni, da bi bilo bolje predlagati, da bi imele vse žrtve kaznivih dejanj dostop do posebnih ukrepov na podlagi individualne ocene v skladu z nacionalnimi postopki, da se določi njihova ranljivost na osnovi njihovih osebnih značilnosti, narave kaznivega dejanja in odnosa do osumljenca. Metodologije, ki priznavajo, razumejo in se odzivajo na družbeno okolje in življenjske pogoje na način, ki nudi podporo, so ključnega pomena. EESO priporoča, da se člen 18 dokumenta COM(2011) 275 spremeni, tako da se črtajo točke 1, 2 in 5 ter ustrezno spremenijo sklici in besedilo preostalega besedila, tudi s črtanjem besed „vse preostale“ v prvi vrstici točke 3.

4.3.10 EESO pozdravlja predlog uredbe o vzajemnem priznavanju zaščitnih ukrepov v civilnih zadevah in priznava, da je to potrebna dopolnilna zakonodaja k predlogu direktive CSL 00002/2010 o evropski odredbi o zaščiti (v kazenskem pravu). EESO opozarja, da sta Svet in Evropski parlament dosegla dogovor o tem predlogu. EESO meni, da bi bilo treba zaradi lažjega izvajanja kolikor se da standardizirati uporabo in format obeh ukrepov. Oblikovati je treba določbe, s katerimi se zagotovi učinkovito izvajanje odredb o zaščiti.

4.3.11 EESO se zaveda, da imajo lahko mediji pozitivno vlogo pri podpiranju pravic in priznavanju žrtev, in si prizadeva za oblikovanje določb v predlogih, ki zagotavljajo ravnovesje med priznavanjem te pozitivne vloge in varstvom zasebnosti žrtev in njihovih družin med sodnim postopkom ter jih zaščiti pred vsiljivo in nezaželeno medijsko pozornostjo, vključno s politično viktimizacijo s strani medijev. Posnetki, fotografije in osebni podatki se prepogosto objavljajo brez privolitve, kar je nesprejemljiv vdor v zasebno in družinsko življenje. Zagotavljanje spoštovanja, integritete in človekovih pravic žrtev in njihovih družin, ko so najbolj ranljive, je ključnega pomena. V takšnih primerih bi morali biti odgovorni mediji obvezani, da odpravijo posledice vdora in ga priznajo s tolikšno pozornostjo, kolikšno so namenili viktimizaciji.

4.3.12 EESO želi, da predlogi navedejo tudi zahtevo, da javne službe, zlasti policija, prav tako obvarujejo zasebnost žrtev in njihovih družin. Gre za pomembno vprašanje, saj je policija največji vir informacij za medije. Pretresljiva odkritja v Združenem kraljestvu v zvezi z vdorom v telefone žrtev in njihovih družin so pred kratkim sprožila škandal. EU mora na tem področju zagotoviti večjo varstvo žrtev in njihovih družin tako doma kot v tujini.

4.4 Prava do obveščeni, prava biti razumljen ter prava do tolmačenja in prevajanja

4.4.1 EESO odobrava predloge za zagotavljanje jasne in obsežne pravice žrtev v zvezi s pravočasnimi in ustreznimi informacijami o njihovem primeru in v zvezi s tekočimi informacijami o napredku njihovega primera. Zlasti v primerih, ko ni takoj jasno, ali gre za kaznivo dejanje ali ne, denimo v primeru pogrešane osebe, utopitve, padca ali nepojasnjene smrti, se pre pogosto izgubijo dragoceni čas, informacije in dokazi. Zamude so lahko večje v čezmejnih primerih, zlasti če ni bilo prič kaznivemu dejanju. Zaradi tega ne bi smelo priti do zamud pri zagotavljanju podpore žrtvam in zaščitnih ukrepov. Poizvedbe prek Eurojusta ali pogodbe o medsebojni pravni pomoči so omejene, saj se slednja nanaša le na kazenske zadeve. EESO se zavzema za to, da bi s spremljevalnimi ukrepi našli načine za odstranitev ovir za zahteve po preiskavi ali poizvedbi.

4.4.2 Pomembno je vedeti, kako priti do informacij in kako prijaviti grožnjo ali incident. V čezmejnih primerih bi morali zadevni organi, kot so policija, konzularna predstavništva/veleposlaništva, bolnišnice in lokalni uradi ter njihove spletne strani takšne informacije nemudoma dati na voljo. Te informacije bi morale potovalne agencije/letalske družbe navesti kot potrebne potovalne dokumente, in sicer v dveh izvodih z zagotovitvijo kopije, ki jo potniki lahko pustijo ožji družini ali prijateljem.

4.4.3 Zadevni organi v čezmejnih primerih trenutno niso dovolj usklajeni in ne sodelujejo najbolje, saj zaradi različnih zakonov in kultur pogosto nastanejo ovire, zaradi katerih organi neradi delijo informacije in sodelujejo. EESO želi, da pride do nadaljnega sodelovanja med zunanjimi in pravosodnimi ministrstvi držav članic EU, ki naj bi oblikovala memorandum o soglasju za izmenjavo informacij na ravni policijskih organov prek konzularnega osebja ter tako odgovarjala na upravičena vprašanja žrtve ali njene družine o preiskavi. Zadevni organi bi se morali tudi zavezati, da bodo zagotovili kontaktne informacije preiskovalnega organa/uradnika delegiranemu kolegu v drugem pristojnem organu, ki bi lahko stopil v stik z žrtvijo in njeno družino ter jima zagotovil informacije, pri čemer bi se po potrebi uporabili zaščitni ukrepi za preprečitev razkritja informacij.

4.4.4 Številne države v svojih policijskih organih ali uradih preiskovalnih sodnikov nimajo kontaktnih točk za družinske člane, zato morajo družine pred razkritjem informacij najeti odvetnika, ki jih zastopa, kar pa je lahko drago in mnoge družine si tega ne morejo privoščiti. EESO priporoča Komisiji, naj razmisli o spremljevalnih ukrepih za oblikovanje modelov najboljših praks na tem področju, ki bi jih bilo treba v skladnejši obliki sprejeti v vsej EU.

4.4.5 Države članice bi morale biti obvezane redno objavljati informacije o pravicah žrtev in o tem, kje lahko dobijo pomoč.

Morale bi biti tudi obvezane sodelovati na ravni EU pri večjezični zagotovitvi takšnih informacij, da bi kar se da zmanjšali stroške.

4.4.6 Prava razumeti in biti razumljen je ključnega pomena pri iskanju pravice. EESO predlaga, da bi države članice pripravile oceno o komunikacijskih potrebah žrtev in njihovih družin, ki sodelujejo v kazenskih postopkih, da bi jim zagotovili podporo, ki jo potrebujejo, da razumejo in so razumljeni.

4.4.7 Široke pravice do brezplačnega tolmačenja in prevajanja v kazenskih postopkih so temeljna človekova pravica, ki je zlasti pomembna za žrtve in njihove družine v čezmejnih primerih. EESO pozdravlja dejstvo, da so te pravice zdaj razširjene na žrtve. Zaskrbljenost zaradi stroškov takšnih storitev ne sme biti pretirana, saj se številne države članice že odzivajo na tovrstne zahteve žrtev.

4.4.8 EESO pozdravlja zagotovitev, da imajo žrtve in njihove družine pravico izpodbijati vsakršen sklep, ki bi določal, da takšne storitve niso potrebne, pa tudi pravico do pritožbe, če je kakovost tolmačenja nezadostna, da bi uveljavljali svoje pravice v okviru postopka. EESO v skladu z zahtevami Direktive 2010/64/EU o pravici do tolmačenja in prevajanja v kazenskih postopkih podpira sprejetje nacionalnega registra kvalificiranih tolmačev in prevajalcev, ki naj bi tvorili uradno skupino ljudi, ki bi jih uporabljali pravni svetovalci in ustrezni organi. EESO izraža zaskrbljenost, ker nekatere države članice kljub temu, da imajo registre, za tovrstne storitve najemajo agencije ter s tem zaobidejo register in škodijo duhu direktive, zato želi, da se preneha s takšnimi praksami.

4.5 Dostop do storitev v podporo žrtvam

4.5.1 Predlogi določajo najosnovnejše storitve, ki se zagotavljajo v vsej EU, da bi zagotovili, da žrtve kaznivih dejanj in njihove družine vedo, kaj pričakovati glede pravočasne in učinkovite podpore, ko jo kjer koli v EU najbolj potrebujejo. Ključnega pomena je, da je podpora brezplačna, zaupna in jo zagotavlja visoko usposobljeno osebje bodisi v javnih ali zasebnih ustanovah.

4.5.2 EESO izraža zaskrbljenost, da se trenutna raven in kakovost podpore žrtvam med državami članicami EU močno razlikuje, na splošno ta podpora tudi ni tako dobro financirana, kakor podpora obdolžencem ali osumljencem za storitev kaznivega dejanja. EESO poziva k spremljevalnim ukrepom za okrepitev in formalizacijo standardov, kakovosti in geografske pokritosti storitev v podporo žrtvam v vsej EU, ki naj bi se redno in zanesljivo financirale z ukrepi iz proračuna EU. To bo pripomoglo k razvoju ekonomij obsega, in sicer z oblikovanjem skupnih spletnih programov usposabljanja, informacijskih in komunikacijskih struktur ter z izmenjavo najboljših praks. Olajšano bo tudi bolj strukturirano spremljanje žrtev, izvajanje in izvrševanje zakonodajnega svežnja, katerega učinkovitost bo povečana.

4.5.3 Pravica žrtev do storitev v podporo je ključna za zagotovitev njihovega okrevanja in učinkovitega dostopa do pravnega varstva. Čeprav se številne države članice zaradi finančne in gospodarske krize soočajo s težkimi izzivi, se ne smejo izogniti svojim obveznostim na tem področju. Presoditi morajo, kolikšni bi bili stroški izvajanja oziroma neizvajanja teh storitev, tj. gospodarski in socialni stroški žrtev in njihovih družin, ki bi potrebovale veliko časa za okrevanje ali sploh ne bi okrevale. Več držav financira nacionalne ukrepe za podporo žrtev s sredstvi, pridobljenimi z denarnimi kaznimi za kazniva dejanja. EESO predlaga Komisiji, naj pripravi študijo o učinkovitosti takšnih sistemov za morebitno širšo uporabo.

4.5.4 EESO priznava, da je število žrtev kaznivih dejanj v državah članicah in regijah različno. Zaradi dviga števila prebivalstva v najbolj priljubljenih dopustniških obdobjih, skupaj z agresivnostjo zaradi uživanja alkohola, lahko pride do dodatnih pritiskov. EESO meni, da bi morala biti podpora dovolj prožna, da se lahko do nje dostopa na regionalni ravni, in poziva Komisijo in države članice, naj razmislijo o usmeritvi sredstev in podpornih ukrepih za izboljšanje komunikacije in storitev na območja, kjer so najbolj potrebna. To je zlasti pomembno vprašanje, če so za povečanje tveganja ali grožnjo nasilnega kaznivega dejanja v nesorazmerno visoki meri odgovorni osumljenci in/ali so prizadete žrtve, ki ne prihajajo iz regije/države.

4.5.5 Pravna obveznost, da se žrtve napotijo k službam v podporo, ki jo žrtvam tudi zagotovijo, je ključnega pomena. V EU je na splošno policija tista, ki žrtve seznanja s takšnimi službami. Vendar pa se trenutno velika⁽¹³⁾ večina žrtev ne seznanja z ustreznimi službami. To je največja ovira za zagotavljanje podpore žrtvam v Evropi.

4.5.6 Drugi zadevni organi, ki so v stiku z žrtvami, bi morali biti po potrebi tudi odgovorni za napotitev žrtev k službam v podporo, vključno z bolnišnicami, veleposlaništvimi in konzularnimi predstavništvi, šolami in službami za zagotavljanje stanovanj. Opozoriti je treba, da to ne bi povzročilo težav v zvezi s pravicami do varstva podatkov.

4.5.7 Obstoječe službe v podporo žrtvam kaznivega dejanja v tujini ali njihovim družinam zmeraj ne pomagajo, ko se vrnejo v domovino. To je treba popraviti. Žrtve včasih dalj časa okrevajo in se pri vrnitvi v domovino lahko soočajo z rednimi zdravstvenimi težavami ter pravnimi in upravnimi težavami. EESO poziva k razširitvi pristojnosti služb v podporo žrtvam, da bi lahko te zagotavljale tudi to podporo.

4.5.8 EESO poziva k oblikovanju programov financiranja EU za krepitev sodelovanja in zmogljivosti med službami v

podporo žrtvam ter policijo in pravosodnimi organi, bolnišnicami, sindikati, NVO in podjetji, da bi razvili sodelovanje civilne družbe pri izboljšanju podpore žrtev kaznivih dejanj ter spodbujali najboljše prakse in praktične ukrepe za izboljšanje podpore žrtev. Prostovoljce, ki so žrtve kaznivih dejanj pri zagotavljanju podpore in storitev, bi bilo treba priznati in podpreti kot žrtve kaznivih dejanj.

4.5.9 Medtem ko EESO potrjuje, da imajo pravosodni sistemi in zadevni javni organi temeljno vlogo pri zaščiti in podpori žrtev, meni, da v podjetjih in organizacijah v zadevnih sektorjih (potovalne agencije, zavarovalnice, letalske družbe, hoteli, banke, mobilne in druge telefonske družbe, izposojevalnice avtomobilov in taksi službe, sindikati in socialne NVO) obstaja prostor, in sicer v okviru konstruktivnega sodelovanja, za oblikovanje pozitivnih in praktičnih strategij in struktur v podporo žrtvam in njihovim družinam v kriznih obdobjih. Teh pobud ne bi smeli dojemati kot breme, temveč kot priložnost za oblikovanje pozitivnih politik za socialno odgovornost gospodarskih družb.

4.5.10 EESO predlaga Komisiji, naj opravi študijo o zavarovalniški industriji EU, da oceni ukrepe za kritje in zaščito ter odškodninske ukrepe za žrtve kaznivih dejanj ali nesreč, da bi spodbujali najboljše prakse pri zagotavljanju poštene in ustrezne pravne in upravne podpore, odškodnine in kritju stroškov, tako da žrtve ali njihove družine lahko sodelujejo v kazenskem postopku. Oceniti bi bilo treba jasnost pogojev in izjem v politikah in pri tem upoštevati različne stopnje pismenosti, izobrazbe in morebitno invalidnost strank. Ljudi bi bilo treba jasno seznaniti o klavzulah iz počitniških zavarovalnih polic, v skladu s katerimi ni nobenega kritja oziroma je kritje le delno, če je zavarovana oseba uživala alkohol in je bila pod njegovim vplivom udeležena v nesreči, medtem ko bi bilo treba zavarovalnice istočasno spodbujati, naj delujejo uravnoteženo na tem področju, glede na to, da veliko ljudi na dopustu uživa alkohol v zmernih količinah, in razmislijo o uporabi uveljavljenih ukrepov za preizkušanje stopnje alkoholiziranosti, kakršen je preizkus alkoholiziranosti voznikov. Države članice morajo še naprej zagotavljati odškodnino v skladu z direktivo EU o odškodninah. Vendar pa morajo zavarovalnice kljub temu izpolniti svoje temeljne obveznosti.

4.5.11 EESO meni, da bi bilo treba oblikovati skupino za spremljanje na ravni EU, v kateri bi sodelovali žrtve in njihove družine, skupine v podporo žrtvam ter z njimi povezane NVO, predstavniki sindikatov in podjetij, da bi podpirali nenehno spremljanje in razvoj usposabljanja ter spodbujali spremembo miselnosti v odnosu do žrtev.

4.5.12 Podporo pravic žrtev bi bilo treba, kjer je to potrebno, upoštevati pri drugih politikah in zakonodajnih predlogih EU. S tem bi lahko zagotovili napredek na tem področju.

⁽¹³⁾ V skladu z informacijami organizacije Evropska pomoč žrtvam (Victim Support Europe).

4.6 Pravica in odškodnina

4.6.1 Med pravicami obdolžencev in pravicami žrtev je potrebno večje ravnotežje. Žrtve trenutno nimajo enake podpore kot obdolženci in imajo manj pravic. EESO poziva Komisijo in države članice, naj sprejmejo ukrepe za zagotovitev učinkovite pravice žrtev do pritožbe, če ne prejmejo informacij, podpore in drugih najosnovnejših pravic, ki izhajajo iz direktive, in se ne izvajajo njene določbe.

4.6.2 Pravica žrtve, da je v kazenskem postopku lahko zaslišana in lahko predloži dokaze, je vprašanje človekovih pravic in učinkovitega zagotavljanja pravičnosti. Ta pravica v nekaterih državah članicah že obstaja in bi morala obstajati v vsej EU. V zvezi s tem bi morala zakonodaja EU upoštevati učinkovite programe za zaščito žrtev in spodbujati njihovo uvajanje.

4.6.3 Pravice obdolžencev morajo biti zagotovljene, vendar je treba priznati in podpreti pravni interes žrtev in njihovih družin. Žrtve bi morale imeti pravice z enakim obsegom pravne in upravne podpore. EESO pozdravlja priznavanje pravic žrtev do pravne pomoči, če imajo status stranke v postopku, kar jim omogoča, da uveljavljajo svoje pravice v skladu z direktivo. EESO meni, da bi dostop do te podpore morala imeti tudi družina žrtve in priznani spremljevalec, če je žrtev preminula ali potrebuje zelo veliko pomoči pri uresničevanju svoje pravne sposobnosti v kazenskem postopku, in poziva Komisijo, naj preuči določbe o pravni pomoči in podpori žrtvam in njihovim družinam v vsej EU, da bo podpora v okviru prihodnjih ukrepov na tem področju razširjena.

4.6.4 EESO izraža zaskrbljenost zaradi resnih ovir v nekaterih državah članicah za repatriacijo posmrtnih ostankov žrtev. Družine žrtev pogosto svojcev ne smejo peljati domov in jih pokopati ali morajo čakati več let, preden po zapletenih pravnih postopkih lahko posmrtno ostanke peljejo domov. S tem se že tako žaljujoči družini povzroča nepopisna bolečina in frustracija. EESO priporoča, da Evropska komisija oblikuje skupne postopke z jasno opredeljenimi in omejenimi časovnimi okviri⁽¹⁴⁾ za prevoz in repatriacijo posmrtnih ostankov čezmejnih žrtev, ki bi imeli prednost pred nacionalnimi in regionalnimi predpisi.

4.6.5 EESO pozdravlja pravico do povračila potnih in nastanitvenih stroškov ter izplačila dnevnic žrtvam, ki se udeležijo sojenja v vlogi priče ali žrtve. EESO sklepa, da bo ta določba zajemala tudi družinske člane žrtve umora, vendar pričakuje, da se bo uporabljala širše tudi za družine in spremljevalce žrtev, ki potrebujejo zelo veliko pomoči pri uresničevanju svoje pravne sposobnosti, kar naj bi zagotovila država.

4.6.6 Pisno potrdilo o prijavi kaznivega dejanja bi moralo biti minimalni standard. V skladu s sklepom Evropskega sodišča za človekove pravice, bi morala država ustrezno preučiti tudi pritožbo žrtve.

4.6.7 EESO meni, da bi morale pri kaznivih dejanjih, ki jih je zagrešil osumljenec v drugi državi članici, obstajati določbe, s katerimi se zagotovi, da se postopek izročitve ne zadržuje zaradi domačih postopkov zoper istega osumljenca, če so domači postopki manj resni kakor postopki v čezmejnem primeru. Zaključeni naj bi bili po hitrem postopku ali preloženi, dokler se ne zaključi postopek v tuji državi.

4.6.8 EESO meni, da bi morala v primeru odločitve, da se pregon ne izvede, obstajati pravica do neodvisnega pregleda odločitve. Učinkovitejša pravica bi bila, da bi žrtev imela pravico, da se z njo posvetujejo o odločitvah v tožilskem postopku.

4.6.9 EESO priznava, da finančna odškodnina ne more odpraviti škode zaradi kaznivega dejanja in da sta pogosto zelo pomembna priznavanje in spoštovanje žrtve. Žrtve imajo priznano pravico do odškodnine, vendar se tega pogosto ne zavedajo ali pa jih odvrne zapletena obravnava odškodninskih zahtevkov. Pridobitev odškodnine za poškodbe v primeru čezmejnih kaznivih dejanj je pogosto nemogoče, razen če žrtev ali njena družina sprožijo civilne pravne postopke v pristojnosti tujih sodišč, kar je zapleteno in drago. Narediti je treba več, da se zagotovi, da žrtve lahko lažje in brezplačno vložijo zahtevke. EESO poziva Komisijo, naj nadaljuje s pregledom direktive o odškodnini žrtvam in zagotovi obsežne in potrebne izboljšave na tem področju ter tudi razmisli o shemi za odškodnine za poškodbe zaradi kaznivih dejanj na ravni EU.

4.6.10 EESO v okviru zgornjega pregleda poziva Komisijo, naj posebno pozornost nameni vprašanju odškodnine žrtvam prometnih prekrškov. EESO ugotavlja, da v nekaterih državah članicah obstajajo dobri primeri odškodnine in podpore žrtvam. To velja na primer tam, kjer precejšnji del prihodkov iz naslova denarnih kazni zaradi prometnih prekrškov porabijo za podporo in odškodnino žrtvam. Prometne nesreče so glavne povzročiteljice invalidnosti, zato bi bilo treba v oblikovanje, izvajanje in upravljanje teh odškodninskih shem vključiti invalidske organizacije.

4.6.11 Razmisliti bi bilo treba tudi o zagotovitvi predplačil v podporo žrtvam in njihovim družinam takoj po dogodku, ko je največ stroškov.

4.6.12 EESO pozdravlja predloge o restorativni pravičnosti v direktivi, vendar meni, da je opredelitev preozka in mora poudariti, da obstajajo različne možnosti za iskanje restorativne pravičnosti, ki ne vključujejo stika med žrtvijo in obdolžencem.

⁽¹⁴⁾ Glej opombo 1.

EESO potrjuje, da je treba v vsakem primeru na prvo mesto postaviti želje in zaščito žrtev in njihovih družin. Močni zaščitni ukrepi so ključnega pomena, zaželene pa so tudi določbe, s katerimi se zagotavlja, da država olajša napotitev na ustrezno usposobljene službe v podporo žrtvam. EESO ugotavlja, da trenutno le malo držav članic zagotavlja financiranje restorativne pravičnosti, in priporoča Komisiji, naj podpre pilotne projekte za oblikovanje standardov in pripravo usposabljanja na področju restorativne pravičnosti, da bi oblikovali ekonomije obsega in podprli izmenjavo najboljših praks.

4.6.13 EESO ugotavlja, da organi kazenskega pregona po vsej EU vsako leto odprodajo ogromno „ukradenega blaga“, ki ga policija ni mogla vrniti lastnikom. Druga težava so nesprejemljive zamude pri vračilu blaga⁽¹⁵⁾. EESO poziva k poostreživi določbi o vrnitvi lastnine z obveznostjo organov, da zagotovijo podrobne informacije in kontaktne podatke o tem, kdo je odgovoren za lastnino, in da se zagotovi, da se lastnina vrne v kratkem in točno določenem roku.

V Bruslju, 7. decembra 2011

4.7 Izvajanje in izvrševanje zakonodaje

4.7.1 Neupoštevanje določb direktive bi imelo precejšnje gospodarske in socialne posledice, ne le za žrtve in njihove družine, ampak tudi za gospodarstva držav članic v smislu izgubljenih delovnih dni ter pritiskov na zdravstvene ter druge socialne in pravne storitve. Zato je ključnega pomena, da se ti novi ukrepi v podporo žrtvam in njihovim družinam ustrezno izvedejo, da se zagotovi boljše in hitrejše okrevanje.

4.7.2 EESO meni, da bi morali predlogi vsebovati močne ukrepe, da se zagotovi izpolnjevanje minimalnih standardov v vsej EU. Za to bodo potrebni ukrepi za zagotovitev nenehnega spremljanja in učinkovitega izvajanja, skupaj z odvračilnimi kaznimi za preprečitev neupoštevanja.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ Službe v podporo žrtvam v vsej EU redno prejemajo pritožbe žrtev v zvezi z zamudami organov kazenskega pregona pri vračanju lastnine žrtvam.